

Bernini: Szent Teréz extázisa
Sziraki Sz Gábor: Barokk

BAROKK

A XVII. század korstílusa
kb. 1600-tól kb. 1750-ig

A "barokk" szó eredeti jelentése: "szabálytalan gyöngy", "rendhagyó következtetés egy gondolatsorban". A stílusok általában később, már új művészeti elképzeléseket valló korszakokban kapnak nevet, és ezért az elnevezések olykor bíráltnak is, valamiféle gunyoros kicsengésük van.

Az elnevezés eredete máig vitatott:

BAROCCO

- olasz szó, jelentése: nyakatekert okoskodás

BARRUCCA

- portugál szó, jelentése: pompás szabálytalan kagyló, gyöngy

BAROS

- görög szó, jelentése: súlyosság

VERRUCA

- latin szó, jelentése: szemölcs

A manierizmus és barokk fogalma

A barokk a reneszánsz után következő korstílus, közvetlenül a manierizmusból fejlődött ki (kb. 1600-tól kb. 1750-ig)

A manierizmus a barokk közvetlen előzménye. 1530-1600 -ig tartó stílustörténeti korszak

A barokk legkorább Portugáliában és Spanyolországban jelentkezett a XVI. század folyamán, egészében véve azonban a XVII. századi Európa korstílusa.

A barokk késői ága a copf ill. rokokó stílus

A barokkot követő korstílus a klasszicizmus

**El Greco (1541-1614):
A lovag esküje Prado, Madrid**
Sziraki Sz Gábor: Barokk

Reneszánsz:

Kiegyensúlyozott harmónia
Az alkotások „nyitottak”
Egymás mellé rendelés,
Szimmetria

Barokk:

Mozgalmasság
Monumentalizmus
Alá-fölé rendelés

A barokk stílusjegyei a reneszánszból
származnak, azok továbbfejlesztései

**El Greco (1541-1614):
Szentháromság, Prado, Madrid**

A barokk mint propaganda

Az újrászerveződő, megerősödő katolikus egyház művészeti törekvései és propagandája testesülnek meg a barokkban az ellenreformáció idején.

Eszmei háttere: katolikus egyház által indított ellenreformáció/katolicizmus megújítása

A reneszánsz alatt, a reformáció következtében, elvesztett hívek visszaszerzése

Céljuk: az egyszerű emberek elkápráztatása, az "eltévelyedett báránycák" visszaterelése az anyaegyház karjaiba.

- belső megújulás
- az egyház tekintélyének helyreállítása
- a „középkori” hit újraéledése - szenvedélyesség, misztikus élmény
- a hit diadalérzete
- Jezsuita rend alapítása (Jézus Társaság)
- katonás fegyelem
- pápai hatalom hűséges szolgálata
- pogányok és eretnekek megtérítése
- szeretetközösség

Jezsuita rend alapítása (Jézus Társaság)

Megalakul a jezsuita rend – Loyolai Ignác;
Hatalmas műveltségű tagjai fontos állami és egyházi tisztségeket látnak el
(Pl: Richelieu, Mazarin, Pázmány)
Eszközök: sokszor túlzottak, néha erőszakosak – gyarmatokon hittérítés

Loyola Ignác

Mazarin

Pázmány Péter

Richelieu

Irodalmi képviselői

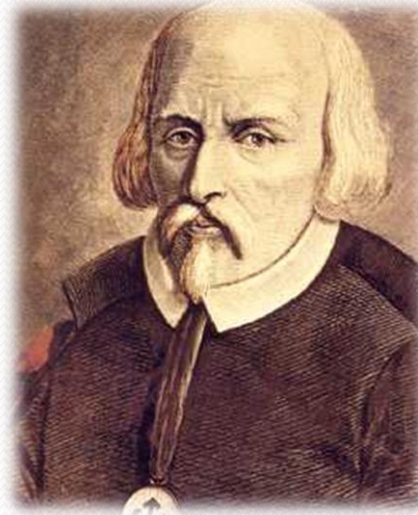
Spanyolországban virágzik a barokk irodalom, legnagyobb írói

Cervantes,

Lope de Vega,

Calderón és

Góngora.

A barokk eposz képviselőiben az olaszoknál

Tasso és

Marino,

az angoloknál Milton áll.

Műfajok:

Cervantes

Eposz:

Milton: Az elveszett Paradicsom

Dráma:

Lope de Vega: A kertész kutyája;

Calderon: Az élet álom

Regény-lovagregény paródiák:

Cervantes: Don Quijote

Költészet: patetikus érzelmek,
fennkölt nyelvezet

Hitvitázó drámák

A barokk Magyarországon

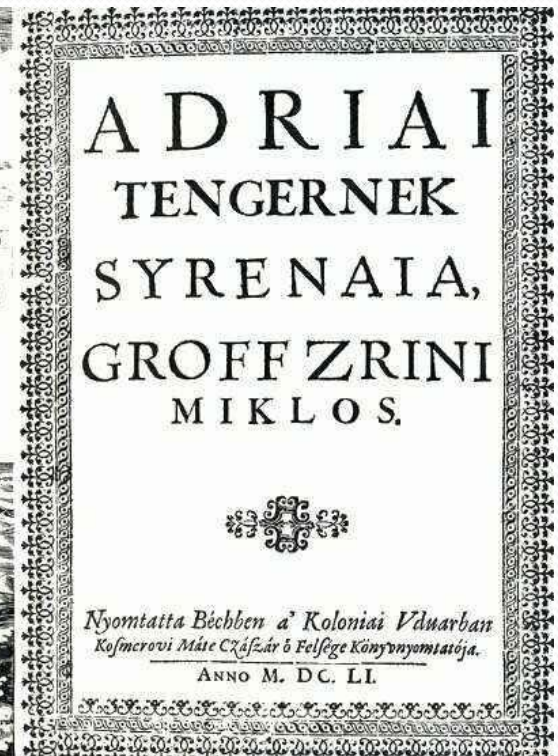
- vallási küzdelmek (pl. Pázmány Péter prédikációi)
- török harcok (pl. Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem)
- barokk képzőművészet - inkább a 18. században terjed el a főúri kastélyokban
- barokk festészet : Mányoki Ádám
- művelődés - 1635. nagyszombati egyetem létrehozása

- vallásos tárgyú, hitéleti vagy hitvitázó irodalom
- nemzeti nyelvű
- sodró lendület, patetikus stílus
- merész gondolattársítások
- újszerű, hatásos szóképek és alakzatok
- bonyolult körmondatok
- ellentétek, paradoxon

A magyarok irodalomban a barokk
legnevesebb képviselője Zrínyi Miklós volt.

Kedvelt műfaja: az eposz

Sziraki Sz Gábor: Barokk

Másik jelentős barokk szerzőnk a nagyszombati egyetem alapítója (ez utóbbinak az ELTE a jogutódja), a Zrínyi-árvák nevelője, a jezsuita bíboros, Pázmány Péter volt.

Barokk körmondat

„Második dolog, mely nyilván következik, ha az pápista vallás bálványozás, emez: tudniillik, hogy az Istennek amaz igen szép fogadási meghamisíttatnak, melyekben azt fogadá, hogy az Krisztustúl fondáltatott anyaszentegyház ellen az pokol ereje diadalmat soha nem vehet, hanem mint az igazságnak erős kőoszlopa, győzhetetlen megmarad, és mint egy nagy hegyen épített város, el nem rejtezik, hanem amint Izsaiás mondja, őbenne szüntelen megmarad az igazságnak prédikálása, mivelhogya amint Szent Pál írja, mind világ végezetig doktorok és pásztorok lesznek az Krisztus jegyesében, az anyaszentegyházban, kik tanítsák az juhokat, legeltessék az nyáját, melyet Isten Őreájok bízott.”

(Pázmány Péter: Öt szép levél)

Mányoki Ádám:
II. Rákóczi Ferenc

A barokk zene

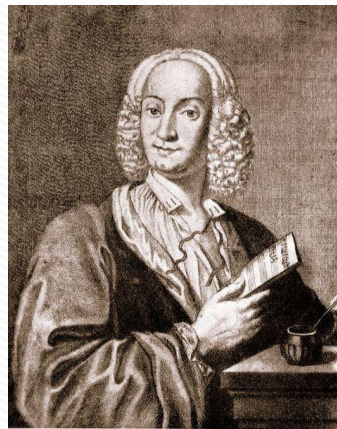
- európai zene fénykora
 - monumentalitás
 - harmónia
 - opera, oratórium, kantáta, fúga stb.
 - Monteverdi, Vivaldi, Bach, Händel
- hangszereket középpontba állító zene
 - vonószenekear
 - hangszerek (csemballó, orgona, lant, fagott)

Georg Friedrich Händel

Claudio Monteverdi

Antonio Vivaldi

Johann Sebastian Bach

TÁNC

Az európai tánc kultúrát Franciaország és Anglia irányítja.

A királyi bálokon egyszerre csak egy pár táncolhat

A francia táncra a legaprólékosabban kidolgozott szabályok és az intézményesített táncoktatás jellemző

Sziraki Sz. Gábor: Barokk

Stílusjegyei

Erő, lendület,
dinamizmus ábrázolása

Monumentalitás

Nyugtalan vonalak,
formák

Bonyolult, nehezen
áttekinthető szerkezet

Realista, esetenként
naturalizmusba átcsapó
ábrázolásmód

Túldíszítettség

Teatralitás (= színháziasság)

Pátosz, ünnepélyesség

Szenvedélyesség

Hősiesség-kultusz

Barokk körmondat

Kedvelt műfaja: az eposz

Erő, lendület,
dinamizmus ábrázolása

Rubens

Sziraki Sz Gábor: Barokk

Monumentalitás

Rubens

Sziraki Sz Gábor: Barokk

Nyugtalan vonalak, formák

Rubens: A három grácia

Sziraki Sz Gábor: Barokk

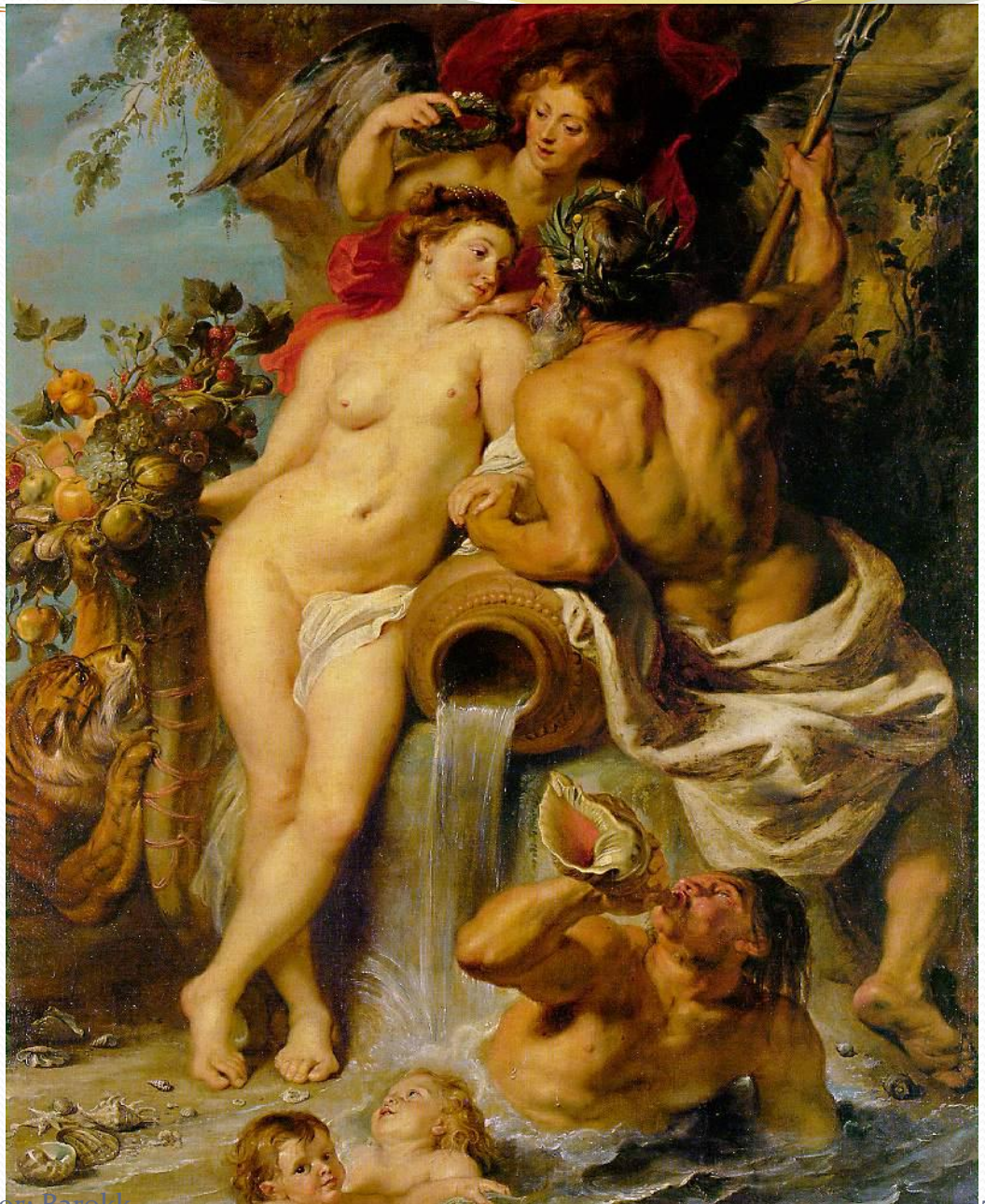

Rembrandt

Rembrandt
Sziraki Sz Gábor: Barokk

Rubens

Sziraki Sz Gábor: Barokk

Bonyolult,
nehezen
áttekinthető
szerkezet

Rubens

Realista,
esetenként
naturalizmusba
átcsapó
ábrázolásmód

Caravaggio

Túldíszítettség
már-már mértéktelennek tűnő túlzásokkal a
művészetben, a barokk templomok pompájával
és bonyolult díszítésével, illúziókeltéssel

Sziraki Sz Gábor: Barokk

Sziraki Sz Gábor: Barokk

Teatralitás
(= színháziasság)

Rembrandt

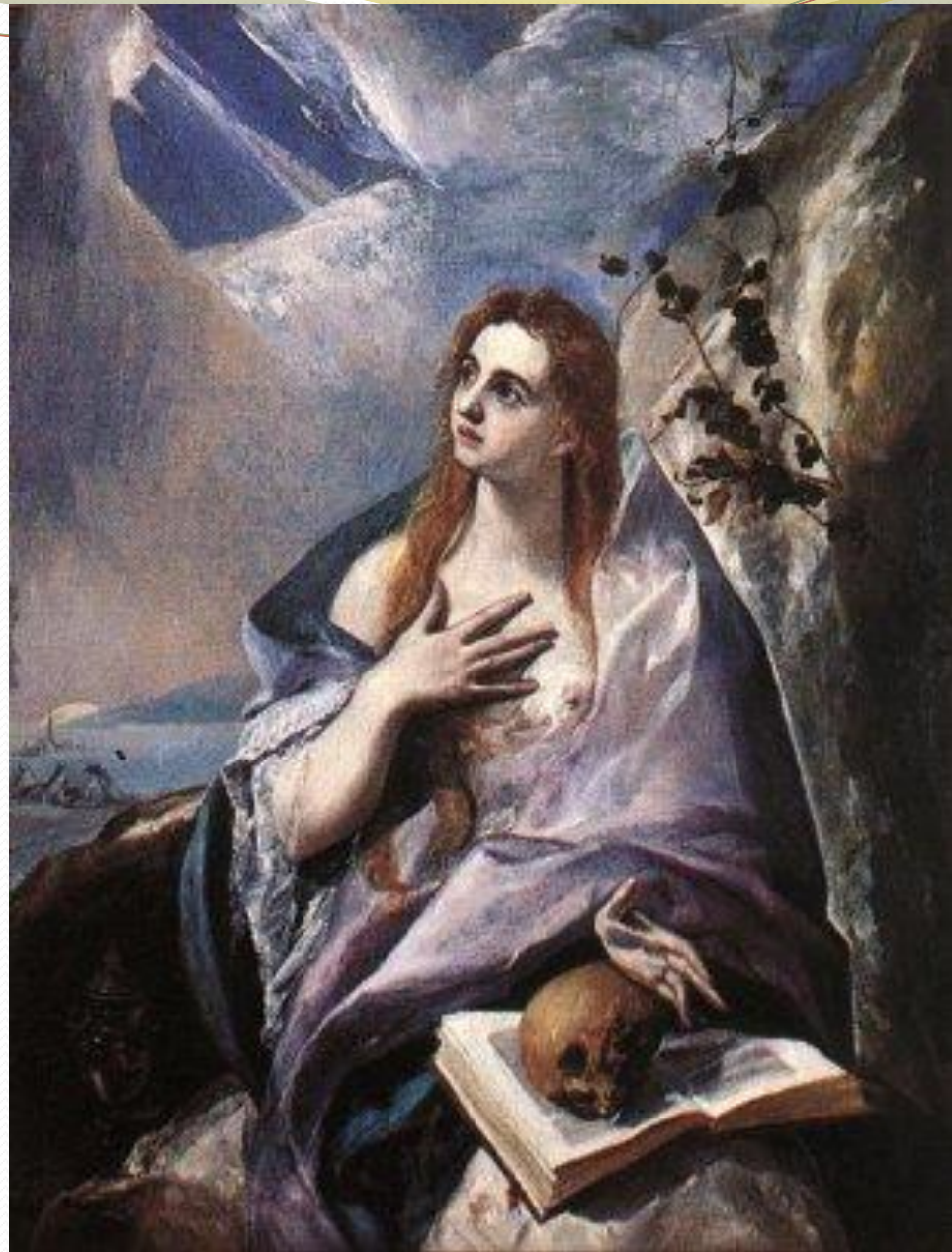
Pátosz, ünnepélyesség

Van Dyck

Szenvedélyesség

El Greco

Hősiesség-kultusz

Velazquez

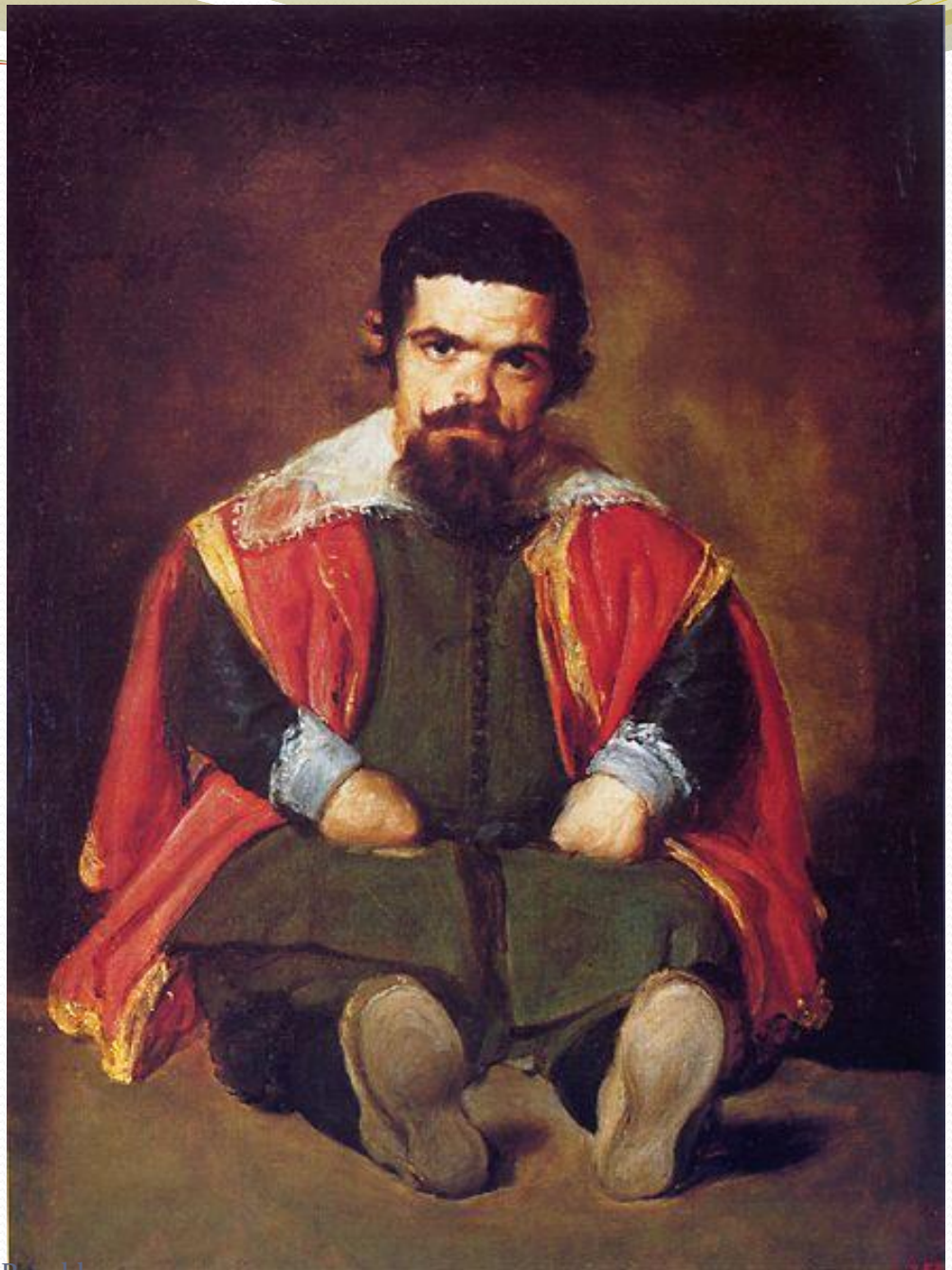
Sziraki Sz Gábor: Barokk

Bizarr témák kedvelése

Velazquez

Sziraki Sz Gábor: Barokk

Rembrandt

Sziraki Sz Gábor: Barokk

ÉPÍTÉSZET

Jellemzői:

Monumentalitás
Mozgalmasság
Túldíszítettség
Bonyolult hajlított alakzatok (csigavonalak)
Illúziókeltés (tükörtermek)

Templomépítészet
Kastélyépítészet

Versailles

Egyik alapmotívuma a csigavonal

Az alaprajzok és a homlokzatok,
bonyolultak, gyakoriak a hajlított alakzatok

Különböző értékű, rangsorolt terek egymás
alá, ill. fölé rendelése

Manzárd tető: megtört fedelű nyeregtető,
padlástér beépítéssel

-az illúziókeltés módszereivel
díszítményeikkel, festményeikkel sokszor
magnövelték a teret

-**Stukkó**: Gipszből mintázott, márvány
hatását keltő díszítmény falon vagy
mennyezetén

-**„barokk kert”**: szabályosan kialakított
ágyások, nyírt bokrok, szobrok, szökőkutak

Il Gesu, Róma

Schönbrunn

Sziraki Sz Gábor: Barokk

A magyarországi barokk építészeti emlékei

A fertődi Eszterházy-kastély

A keszthelyi Festetich-kastély

A székesfehérvári római katolikus püspökség és székesegyház

A zirci apátság

A szentgotthárdi templom

Sziraki Sz Gábor: Barokk

A tihanyi apátság temploma

Sziraki Sz Gábor: Barokk

A budapesti Szent Anna templom

SZOBRÁSZAT

Jellemzői:

Mozgalmasság

Diszharmonikusság

Földöntúli érzelmek kifejezése

Fény- árnyék hatások

Bernini: Szent Péter trónusa
Róma, Vatikán

Bernini: Szent Teréz extázisa
St Maria della Vittoria, Róma

FESTÉSZET

Jellemzői:

Gazdag, élénk színvilág

Kidolgozottság

Perspektíva játékok

Fény- árnyék hatások

Érzelmek eltúlzott patetikus kifejezése

Témák:

Bibliai jelenetek

Mitológiai jelenetek

Portrék

Csendéletek

Festők:

El Greco (1541-1614)

Caravaggio (1573-1610)

Rubens (1577-1640)

Velazquez (1599-1660)

Rembrandt (1606-1669)

Murillo (1617-1682)

Vermeer (1632-1675)

**Velazquez
(1599-1660)**

**Margit infánsnő
Kunshistorisches Museum, Bécs**

Velazquez
(1599-1660)

Sziraki Sz Gabor: Barokk

Bacchus és a részegesek Prado, Madrid

**Caravaggio
(1573-1610)**

**Szent Péter keresztre feszítése,
Santa Maria del Popolo, Róma**

**Caravaggio
(1573-1610)**

**Bűnbánó Magdolna,
Palazzo Doria-Pamphili, Róma**

Sziraki Sz Gábor: Barokk

**Rubens
(1577-1640)**

**A keresztfelállítása
Santa Croce in Gerusalemme-templom,
oltárkép, Róma**

Sziraki Sz Gábor: Barokk

**Rubens
(1577-1640)**

Sámson és Delila
National Gallery, London

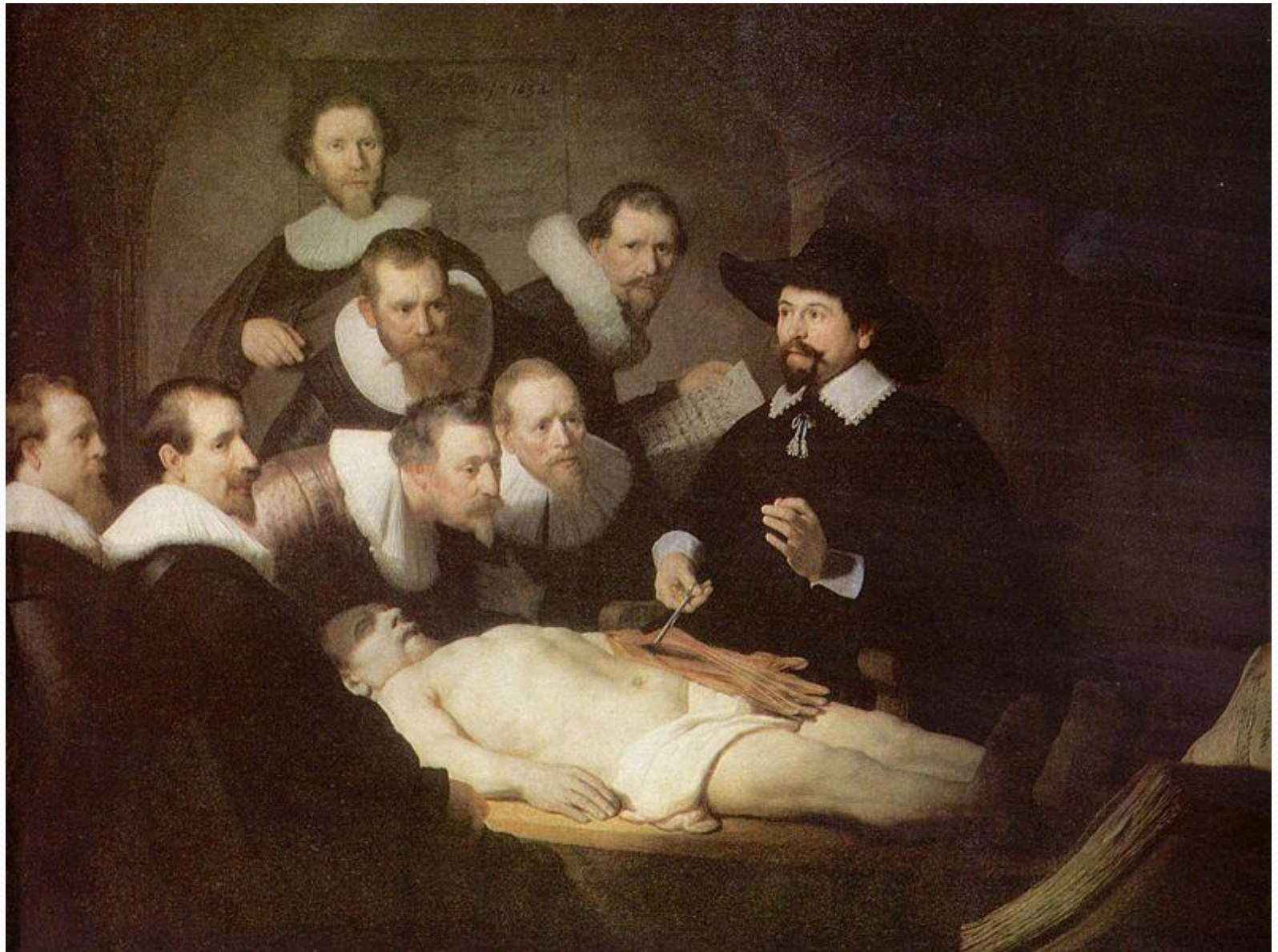

**Rembrandt
(1606-1669)**

**Éjjeli őrjárat
Rijksmuseum,
Amsterdam**

**Rembrandt
(1606-1669)**

**Nicolaes
Tulp
anatómia-
előadása,
Mauritshuis
Múzeum,
Hága**

Murillo
(1617-1682)

Kagylós gyermekek
Prado, Madrid

**Murillo
(1617-1682)**

**Mária a gyermekkel
Zwinger, Drezda**

**Vermeer
(1632-1675)**

**Tejet öntő lány
Rijksmuseum, Amsterdam**

**Vermeer
(1632-1675)**

**Zenelecke
Frick Collection,
New York**

